

SELÇUKLU TARİH VE MEDENİYETİ ENSTİTÜSÜ

SELÇUKLU

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

I

1969

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ
ANKARA—1970

MARDİN'DE AKKOYUNLU HAMZA'NIN MEZARI

İBRAHİM ARTUK

Mardin'in Savur Kapısı'ndan Meydan Başı'na giderken biri sağda, diğeri solda olmak üzere iki esere rastlamaktayız. Sağdaki eser halk arasında "Hamza-i Kebir" adı verilen Kara Yülük Osman'ın oğlu Nureddin Hamza'nın kubbeli türbesidir. Bilindiği gibi, bazı müverrihler Celâlüddin Ali'nin hükümetini kabul etmemekte, hattâ S. Lane-Poole, Zambaur ve L. Rabino, Ali'nin sikkesi yoktur diye Kara Osman'dan sonra Nureddin Hamza'yı zikretmektedirler¹. Şüphesiz bu iddia bugün varid olamaz. Zira Kara Osman'dan sonra Celâlüddin Ali geçmiş, hattâ *Mardin'de* altın sikke bile kestirmiştir². Emet mes'elesinden zaman zaman iki kardeşin arası açılmış ve bir aralık Ali Bey iki oğlunu *Mısır* sultanı'na göndererek yardımını istemiş, kendisi de Hudâvendigâr Murad'a sığınmıştı. *Mısır'dan* gönderilen 50 bin atlı Hamza'yı tard etmişken Melikü'l-Eşref'in ölümü üzerine *Mısır* askerleri geri dönmeğe mecbur olmuşlardı. Bu fırsattan istifade eden Hamza, Ali Bey'i tard ve memleketi yeniden ele geçirdi³. Hattâ babasının hâkim olduğu yerlerin çoğunu ele geçirmiş ve kardeşlerinin, yeğenlerinin ekserisini itaate mecbur etmişti.

Tarihçiler bunun 1444 (848)'de öldüğü fikrindedirler. Yukarıda zikrettiğimiz gibi hayatında *Mardin'de* yaptırmış olduğu kubbeli türbeye defnedildi.

Bu türbe 1925 - 1931 senesine kadar askeriye'nin baruthanesi olarak kullanılmıştır. Hattâ *Mardin* Valisi Tevfik Hadi Baysal

¹ S. Lane-Poole, *The Coins of the Turkish in the British Museum. London, 1883, Vol. VIII, s. 11*; E. De Zambaur, *Manuel de généalogie et de Chronologie pour L'histoire de L'Islam, Hanovre 1927, s. 258*; H. L. Rabino, *Coins of the Jalair Kara Koyunlu Mushasra and Akkoyunlu Dynasties, Numismatic Chronicle, Vol. X, London 1950, s. 158*.

² Şerafeddin Erel, *Nadir birkaç sikke, İstanbul 1963, s. 12*. Bu gün bu sikke *İstanbul Yapı Kredi Bankası* Sikke koleksiyonundadır.

³ *Müneccim-başı Tarihi, c. III, s. 156*, Münecim-Başı Hamza'nın *Diyarbakir'de* öldüğünü yazar.

zamanında bu mezar taarruza uğrayarak yerle bir edilmişti. Türbenin kapısı kuzeye açılmaktadır. Kapının kemeri mavi çinilerle süslenmiştir. Üzerindeki kitabe zamanla aşınmış ve okunmaz bir hale gelmiştir.

Türbenin içinde ve sağ tarafta bir mezar daha vardı. Bu da 1310 senesi Muharreminde *Bağdad*'dan gelirken ölen Müşir Hidayet Paşa'ya aittir⁴.

Yolun sol tarafında mevcut olup halk arasında "*Hamza-i Sagır*" adı verilen küçük bir mescid görülmektedir. Mescid'in duvarında, zamanla aşınmış ve okunması mümkün olmayan bir kitabe vardı. Mescid'in bahçesinde gayet basit ve mütevazi bir mezar göze çarpmaktadır. Bu da Mescid'in banisi olan Cihangir'in oğlu Emîr Hamza'dır. Mezarın baş tarafındaki taşın üzerinde şunlar okunmaktadır :

يا مونسى
هذا قبر المرحوم الأمير الكبير
السعيد الشهيد المغفر
المبرور المنتقل إلى رحمة
ربه الغفور القدير أبو
النصر سلطان حمزه بن
الأمير الكبير المغفور أبو

(Resim 1)

Ayak ucundaki taşda ise :

فى وحدتى
الفضائل جهانكبير بن
الأمير الكبير المرحوم على بن
الأمير الأعظم عثمان

⁴ Mehmed Ziya, *Sicill-i Osmânî, Matbaa-i âmire, c. IV, s. 628.*

إلى أرواحهم الفاتحة
توفى في سنة ٨٤٨

(Resim 2)

Genç Şehzadenin saltanat sürmediği ve babasının emareti sırasında öldüğü anlaşılıyor. Son senelerde Mardin Belediyesi'nin bu mescidi tamamiyle yıktırarak yerine elektrik santrali yaptırdığını esfle görmüş oldum.

Mardin'de Akkoyunlu devrinden kalmış olan yegâne eser bu mezar-
dır ve her an da tahribe maruz bir durumdadır.

Resim 2

Resim 1